

Nr 77.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder rörande ersättning av statsmedel för kostnader i anledning av mul- och klövsjuka.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 28 april 1939 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 295, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit, att riksdagen måtte godkänna, att ersättning för kostnader i anledning av mul- och klövsjuka må utgå av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med de ändrade grunder, som i statsrådsprotokollet förordats.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån därför ej lämnas redogörelse nedan, hänvisa till propositionen.

Den 3 februari 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande nya bestämmelser för bekämpandet av smittsamma husdjursjukdomar samt för den statsunderstödda försäkringsverksamheten mot förluster till följd av sådana sjukdomar. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 11 i samma månad såsom sakkunniga landshövdingen E. A. Beskow, tillika ordförande, generaldirektören J. A. Höjer, professorn H. G. Magnusson, hovrättsrådet B. A. Fallenius, t. f. byråchefen S. Jerlov, sekreteraren hos Malmöhus läns hushållningssällskap B. T. Lanke och lantbrukaren Hj. Nilsson i Marielund.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 16 februari 1939 anbefallt de sakkunniga att avgiva yttrande över ett flertal framställningar rörande ersättning av statsmedel för desinfektionskostnaderna m. m. under pågående mul- och klövsjukeepizooti, ha de sakkunniga, vilka antagit benämningen epizootisakkunniga, den 10 mars 1939 avgivit utlåtande över berörda framställningar. Över de sakkunnigas utlåtande ha yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län ävensom Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar, ömsesidigt, Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreaturs-

försäkringsbolag (ömsesidigt), Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Vid vissa länsstyrelser yttranden ha fogats utlåtanden från vederbörande tjänsteveterinärer.

Gällande bestämmelser.

I 8 § lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilagen) stadgas bland annat, att ersättning av allmänna medel för kostnad eller förlust, som föranletts av stadgande i sagda lag eller enligt densamma meddelade bestämmelser, utgår jämlikt föreskrifter, som Konungen utfärdar. Ifrågavarande föreskrifter återfinnas i kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar och äro, vad beträffar ersättning åt djurägare, sammanförda under 9 § i kungörelsen. Jämlikt 4 mom. samma paragraf skall ersättning av allmänna medel för vederbörligen föreskrivna smittreningsåtgärder vid mul- och klövsjuka utgå i den mån försäkring med bidrag av statsmedel icke kan erhållas till täckande av kostnaderna för dylika åtgärder. Djurägare är dock icke berättigad till ersättning av allmänna medel på grund av att han i enlighet med stadgandet i 7 § första stycket epizootilagen ställt till förfogande för honom tillgänglig arbetskraft och redskap, som äro nödiga för vidtagande av smittreningsåtgärd. Har djurägare tillhandahållit arbetskraft för handräckning för annat ändamål än för verkställande av dylika åtgärder är han däremot jämlikt 5 mom. berättigad till gottgörelse av allmänna medel i den mån han för ändamålet måst anställa särskilda arbetare eller arbetet utförts på övertid eller å sön- eller helgdag.

Inträffar mul- och klövsjuka, må medicinalstyrelsen, där Konungen så föreskrivit, för sjukdomens hämmande besluta, att nedslaktning eller dödande antingen av hel besättning, i vilken smitta inkommit eller misstänkes hava inkommit, eller ock av vissa sjuka eller för sjukdom misstänkta djur skall äga rum (5 § epizootilagen). Enligt föreskrift i 8 § nyssnämnda kungörelse nr 106/1935 skall nedslaktning av friska djur, om vars avlivande sålunda förordnats, för tillvaratagande av kött eller hudar, där så kan ske utan fara för smittas spridande och där nedslaktning i dylik ordning kan antagas nedbringa kostnaderna, verkställas i offentligt slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil. Vid anlåtande för angivet ändamål av dylik inrättning skall jämlikt 9 § 6 mom. kungörelsen ersättning härför ävensom för transport av djuren till slaktplatsen gäldas av allmänna medel. Därest Kungl. Maj:t finner särskilda omständigheter därtill föranleda, kan enligt föreskrift i 8 mom. ersättning utöver vad sålunda föreskrivits för kostnad för dödande eller oskadliggörande av djur samt för smittreningsåtgärder och därav förorsakad förlust beredas djurägare av allmänna medel.

De allmänna grunderna angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar äro meddelade i kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389). Sådan försäkring skall avse, förutom annat, kostnad för föreskrivna eller eljest nödvändiga desinfektionsåtgärder vid, bland annat, mul- och klövsjuka, och ersättning för försäkringstagaren åvilande kostnad för dylika åtgärder utgår jämlikt 2 § 5 mom. av kungörelsen med $\frac{3}{4}$ av kostnadsbeloppet.

Gällande bestämmelser om smittreningsåtgärder innebära sålunda, att $\frac{1}{4}$ av kostnaderna härför ersättas av statsverket, medan jordägaren får vidkännas återstående $\frac{3}{4}$ av kostnaderna, för den händelse han icke skyddat sig häremot genom försäkring.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunnigas förslag innebär i huvudsak följande. Ersättning för smittreningsåtgärder, som i enlighet med meddelade föreskrifter vidtagits i anledning av mul- och klövsjuka, skall gäldas av allmänna medel. Härifrån föreslås dock det undantaget, att ersättning ej skall utgå för redskap, som djurägaren ställt till förfogande för ändamålet, eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes familjemedlemmar, tillhörande hans hushåll. Ersättning skall även utgå av allmänna medel för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur i de fall då nedslaktningen sker anorledes än å offentligt slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil. Redan enligt nu gällande bestämmelser skall ersättning utgå av allmänna medel i sistberörda fall. De förordade bestämmelserna ha föreslagits skola i viss utsträckning få retroaktiv verkan. Sålunda skall enligt förslaget ersättning i förut omförmälda hänseende lämnas av statsmedel även i fråga om åtgärder, som före de föreslagna nya bestämmelsernas ikraftträdande vidtagits under den nu pågående mul- och klövsjukeepizootien. De sakkunniga ha emellertid särskilt understrukit, att vad de nu förordat endast avser provisoriska åtgärder i avbidan på de sakkunnigas slutliga förslag i ämnet.

De sakkunniga ha beräknat, att de merkostnader, som beträffande den nu pågående epizootien uppkomme för statsverket vid bifall till de sakkunnigas förslag, enligt de i det föregående meddelade preliminära uppgifterna skulle uppgå till omkring 700,000 kronor, varav 250,000 kronor avse kostnader vid nedslaktningsförfarandet och 450,000 kronor vid isoleringsförfarandet.

Vidkommande frågan om sättet för utbetalning av ersättning för nu ifrågavarande kostnader ha de sakkunniga föreslagit, att de i 11 § kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) meddelade föreskrifterna i tillämpliga delar borde gälla för här avsett fall.

Departementschefens yttrande.

Enligt gällande bestämmelser är statens ersättningskyldighet för desinfektionskostnaderna vid mul- och klövsjuka begränsad till en fjärdedel av samma kostnader. Såsom framgår av vad förut anförts ha emellertid bestämmelserna rörande statens medverkan vid bekämpandet av mul- och klövsjukan delvis blivit felaktigt tillämpade därigenom, att under nedslaktningsförfarandet vid epizootiens tidigare skede inom vissa län ersättning utbetalats av statsmedel för samtliga kostnader för smittrening. Sedan berörda felaktiga utbetalningar observerats, erinrade Kungl. Maj:t i cirkulärskrivelse den 9 december 1938 om författningsbestämmelsernas innehåll. Härefter skedde utbetalningarna i enlighet med föreskrifterna. Från skilda håll ha emellertid framställningar gjorts därom, att staten skulle helt övertaga kostnaderna för desinfektionen. Vissa av dessa framställningar ha uppenbarligen föranletts av den tidigare felaktiga tillämpningen av författningsbestämmelserna.

Flera skäl synas tala för att såsom ett provisorium, intill dess statsmakterna — sedan pågående utredning slutförts — fastställt nya grunder för statens medverkan till sjukdomens bekämpande, ersättning lämnas av statsmedel för samtliga kostnader för smittrening under rådande mul- och klövsjukeepizooti.

Beträffande de fall, där, såsom nyss framhållits, samtliga desinfektionskostnader gäldats av statsmedel, synes ett återkrävande över hela linjen från djurägarna av dessa medel näppeligen böra komma i fråga. För djurägare med små tillgångar skulle detta kunna få svåra ekonomiska följder. Man torde också ha att räkna med att ett återkrävande, då det här gäller ett ganska stort antal fall, skulle bliva förenat med åtskilliga administrativa olägenheter. Men om ett efterskänkande av återbetalningen i nu åsyftade fall äger rum, måste det uppenbarligen framstå såsom mindre rättvist för de djurägare, vilkas djur senare drabbats av sjukdomen, att nödgas gälda ifrågavarande kostnader, under det att de djurägare, vilkas besättningar sjukdomen drabbat under epizootiens tidigare skede, icke betungas med några utgifter för samma ändamål. Såsom framgår av vad de sakkunniga anført hade djurägarna vid epizootiens utbrott endast i förhållandevis ringa utsträckning genom försäkring skyddat sig för kostnader och förluster på grund av mul- och klövsjuka. Särskilt torde detta gälla djurägare med mindre besättningar. Anledningen härtill torde vara att söka i svag ekonomi och bristande kännedom om författningarnas innehåll. Såsom framgår av de sakkunnigas utredning ha kostnaderna för smittreningen ofta stigit till högst avsevärda belopp. Kostnaderna ha ställt sig förhållandevis högre för mindre besättningar och sålunda i regel kommit att hårdare drabba vissa ekonomiskt svagare situerade djurägare. Jämlikt gällande bestämmelser ankommer det på vederbörande veterinära myndigheter att föreskriva omfattningen av smittreningssåtgärderna, och den enskilde djurägaren kan icke

påverka desinfektionsförfarandet eller i nämnvärd grad inverka på kostnaderna för detsamma.

På grund av vad sålunda anförts kan jag — utan att dock därigenom vilja taga ståndpunkt till frågan huruvida och i vad mån staten vid utformningen av nya bestämmelser i ämnet bör bära smittreningskostnaderna — tillstyrka, att staten påtager sig kostnaderna för desinfektionen under den nu pågående epizootien såväl för den tid som epizootien pågått som ock under tiden intill dess nya bestämmelser kunna komma att bli utfärdade. Ökningen i statsverkets utgifter vid gäldandet av nu ifrågavarande kostnader kommer enligt de sakkunnigas beräkningar att intill den 20 februari 1939 uppgå till omkring 695,700 kronor. Härav är emellertid redan guldet genom förskotteringar eller annorledes ett belopp av cirka 245,000 kronor. I detta belopp ha även inräknats kostnaderna för gravgrävning, vilka redan på grund av gällande bestämmelser i viss utsträckning torde påvåla statsverket. Den ytterligare ökningen skulle således stanna vid cirka 450,000 kronor. Att beräkna de kostnader, som en dylik överflyttning efter nyssnämnda dag kommer att medföra för statsverket, låter sig svårligen göra. Den pågående mul- och klövsjukeepizootien synes emellertid i varje fall för närvarande vara i utdöende. Kommer densamma icke att ånyo blossa upp, torde statsverkets kostnader i fortsättningen icke bli av större omfattning. Genom ett förbilligande av smittreningskostnaderna torde även en sänkning av statsverkets utgifter härför kunna ske. Såsom framgår av vad de sakkunniga anförts synas numera smittreningskostnaderna kunna nedbringas till i genomsnitt fyra kronor per nötkreatursenhet. Tidigare ha dessa kostnader varit väsentligt högre.

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra, att även försäkringsbolagen skulle erhålla gottgörelse för vad de utgivit i ersättning för desinfektionskostnaderna. För vissa djurägare, vilka ha sina djur försäkrade, skulle detta medföra en direkt fördel. För närvarande finnas fyra statsunderstödda försäkringsbolag, nämligen Försäkringsbolaget för smittsamma husdjurssjukdomar, ömsesidigt, Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening samt Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag (ömsesidigt). Av dessa bolag komma enligt vad jag inhämtat de två Skånebolagen att bli nödsakade att till mötande av ersättningsanspråken från försäkringstagare verkställa efteruttagningar. I fråga om de två övriga bolagen torde i varje fall med den utbredning epizootien hittills haft efteruttagningar icke bli behövlige. Det är att märka, att Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag endast haft mycket obetydlig kännning av epizootien. Enligt uppgift från bolaget skulle ersättningsanspråken för desinfektionskostnaderna röra sig om endast några hundratal kronor. Försäkringsbolaget för smittsamma husdjurssjukdomar har däremot ganska betydande ersättningar att erlägga för desinfektionskostnader. Emellertid kunna enligt vad från bolaget upplysts kraven på dylika ersättningar mötas med för denna försäkringsform disponibla medel. För försäkrings-

tagarna hos de två Skånebolagen skulle ett genomförande av de sakkunnigas förslag medföra en viss fördel såtillvida att i anledning därav efteruttaxeringarna skulle kunna nedbringas. Enligt vad som upplysts pågå emellertid för närvarande underhandlingar om sammanslagning mellan Försäkringsbolaget för smittsamma husdjurssjukdomar och Skånska lantmännens kreatursförsäkringsförening. Denna sammanslagning synes bliva till gagn för båda bolagens försäkringstagare. Densamma torde dock icke kunna komma till stånd med mindre de sakkunnigas förslag genomföres. Då en förutsättning för tillfredsställande försäkring torde vara, att mera bärkraftiga försäkringsföretag finnas, förväntar jag, att nyssberörda förhandlingar lämna positiva resultat.

Då såsom framgår av vad jag förut anfört vissa fördelar komma att uppstå för försäkringstagare, vilkas besättningar drabbats av mul- och klövsjuka under den nu pågående epizootien, vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag även såvitt angår retroaktiv hjälp åt dessa djurägare synes i regel något undantag från den föreslagna regeln om statens övertagande av smittreningskostnaderna, såvitt angår bolagen, icke böra göras. Att helt lämna de djurägare, som tagit försäkringar, utanför den ifrågasatta hjälpen synes mig icke skäligen kunna ifrågakomma. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till omständigheterna pröva omfattningen av den hjälp, som bör lämnas bolagen.

Den av mig nu förordade lösningen av frågan om statens övertagande av smittreningskostnaderna under den pågående mul- och klövsjukeepizootien torde icke ur alla synpunkter kunna anses helt tillfredsställande. Emellertid har vid övervägande av olika möjligheter till spörsmålets lösning något förslag, som bättre tillgodoser kraven på rättvisa och billighet, icke stått att finna.

Vad angår de sakkunnigas förslag, att staten även i regel bör lämna djurägare ersättning för arbetskraft, som ställts till förfogande för desinfektionsåtgärdernas vidtagande, kan jag biträda detsamma. De nu gällande föreskrifterna ha icke visat sig fullt tillfredsställande. Den av djurägarna anställda arbetskraften har på grund av ersättningsbestämmelsernas innehåll ofta icke kommit till användning, vilket medfört att arbetskraft, som varit ganska väsentligt dyrare, måst anskaffas. Till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen att ersättning icke skall utgå till djurägare eller de av dennes familjemedlemmar, som tillhöra hans hushåll, kan jag icke helt ansluta mig. Att djurägaren själv eller hans hustru icke erhåller ersättning för sitt arbete vid desinfektionen synes skäligt. Däremot torde det komma att framstå såsom obilligt, att djurägarens söner eller andra familjemedlemmar, vilka ofta arbeta mot lön och sålunda motsvara lejd arbetskraft, icke skulle kunna tillerkännas ersättning för sitt arbete vid desinfektionen. Begränsningen i ersättningsrätten bör enligt min uppfattning endast gälla för djurägaren själv och hans hustru.

De av de sakkunniga framförda förslagen därom att ersättning skall utgå även för gravgrävning och nedslaktning kan jag biträda. Ersättning bör

dock ej utgå till djurägaren själv. Såväl nu ifrågavarande ersättningsrätt som rätten till ersättning för arbetskraft, som ställts till förfogande för smittrening, torde böra gälla icke blott tillsvidare utan även för hela den tid den nu pågående epizootien tidigare härjat.

I likhet med de sakkunniga vill jag framhålla att de nu föreslagna bestämmelserna böra betraktas såsom provisoriska i avbidan på att de förslag, som torde bliva en följd av de sakkunnigas arbete, kunna komma att leda till ny lagstiftning i ämnet.

De nu ifrågasatta ändrade föreskrifterna rörande ersättning till djurägarna torde böra träda i kraft så snart ske kan. Ansökan om utbekommande av de retroaktiva ersättningarna torde böra ingivas till länsstyrelsen inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer. Det har nämligen visat sig, att den tid av tre månader efter ersättningsanspråkets uppkomst, inom vilken enligt bestämmelserna i 8 § tredje stycket av epizootilagen anspråk på ersättning skall göras hos vederbörande länsstyrelse, torde vara för kort.

De av riksräkenskapsverket föreslagna ändringarna i sättet för ersättningarnas utbetalande finner jag beaktansvärda. Dock torde frågan härom få anstå till dess de sakkunniga avgivit sina slutliga förslag.

Särskilda medel synas icke behöva ställas till förfogande för genomförande av förevarande förslag. Kostnaderna torde böra bestridas från det i riksstaten under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

Enligt den gällande epizootilagen ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma de grunder, efter vilka ersättning av allmänna medel skall utgå för kostnad eller förlust, som föranletts av stadgandena i epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser. Med hänsyn till att de nu gällande grunderna emellertid delgivits riksdagen synas även de nu föreslagna ändrade föreskrifterna böra underställas riksdagen. Förslag till kungörelse i ämnet har utarbetats inom departementet och torde såsom bilaga få fogas vid protokollet. (Detta kungörelseförslag bifogas utskottets utlåtande.)

Liksom departementschefen finner utskottet flera skäl tala för att såsom provisorium, intill dess statsmakterna — sedan pågående utredning slutförts — fastställt nya grunder för statens medverkan till mul- och klövsjukans bekämpande, ersättning lämnas av statsmedel för djurägarnas samtliga kostnader för smittrening under rådande epizooti. Även de statsunderstödda försäkringsbolagen på området böra kunna erhålla gottgörelse för vad de utgivit i ersättning för desinfektionskostnader.

Vad Kungl. Maj:t härutinnan i överensstämmelse med de sakkunniga föreslagit finner utskottet lämpligt. Med avseende på försäkringsbolagen synes det jämväl utskottet riktigt, att även såvitt angår retroaktiv hjälp den föreslagna regeln om statens övertagande av samtliga smittreningskostnader bör vinna tillämpning.

Ej heller i övrigt föranleder Kungl. Maj:ts förevarande förslag någon utskottets erinran.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 25 maj 1939.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Tjällgren, Gabrielson, Hansson, Anderberg* och *Gottfrid Karlsson*; samt

från a n d r a kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Hedlund* i Häste, *Andersson* i Lökbo, *Carlström, Casenberg, Andersson* i Tungelsta, *Ericsson* i Sörsjön och *Pettersson* i Dahl.

Reservationer

av herrar *Johansson* i Björnlunda och *Hedlund* i Häste.

Bilaga.

Förslag

till

kungörelse angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka.

Med stöd av 11 § lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilagen) förordnas som följer:

1. Ersättning skall utgå av allmänna medel för smittreningsåtgärder, som i enlighet med i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter vidtagas i anledning av mul- och klövsjuka, dock ej för av djurägaren till förfogande för ändamålet ställda redskap eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes hustru. I fråga om ersättning till försäkringsbolag bestämmer Kungl. Maj:t ersättningens omfattning. För arbetskraft, som kommit till användning, skall ersättning utgå efter den arbetslön, som i orten i allmänhet tillkommer arbetare för likartat arbete, dock högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende.

2. Ersättning för handräckning för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur, där nedslaktningen skett annorledes än å offentlig slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil, skall bestridas av allmänna medel enligt i punkt 1 stadgade grunder.

3. Vad under punkterna 1 och 2 härovan stadgats skall gälla jämväl besträffande åtgärd, som före ikraftträdandet av denna kungörelse vidtagits i anledning av under åren 1938 och 1939 pågående epizooti.

Denna kungörelse träder i kraft den

Anspråk på ersättning jämlikt punkt 3 skall framställas hos vederbörande länsstyrelse senast inom sex månader efter det denna kungörelse trätt i kraft.

Genom denna kungörelse upphäves dels vad 9 § 4 och 5 mom. kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar innehåller häremot stridande, dels ock föreskrifterna i 2 § 1. fjärde stycket och 5. kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar, såvitt desamma avse mul- och klövsjuka.
